

sunt. Quae Cel. HEYMANNVS in *Act. philos. Tom. I. p. 100.* contra hanc diuisionem monuit, omnem philosophiam practicam esse, arbitratus, ea a nobis in recitationibus commemorabuntur et confutabuntur. Quid de diuisione philosophiae veterum in instrumentalem et principalem, itemque de distinctione philosophiae in sectariam et electiuam existimandum sit, a nobis coram copiosius exponetur.

§. 44. *Philosophia theoretica vel circa res, ex materia concretas, vel circa res, ab eadem seiuuatas, versatur.* *Demonstr.* Cum, quaecumque ex ratione cognoscimus, sint vel materialia, vel immaterialia (per princip. ontolog.), philosophia autem theoretica tantum ea tradat, quae ad contemplationem rationis spectant (§. 42.): manifestum est, philosophiam theoreticam, vel circa res materiales, et immateriales, versari.

§. 45. *Partes philosophiae theoreticae praecipuae sunt philosophia naturalis seu physica, et pneumatologia siue doctrina de spiritibus.* *Demonstr.* Cum philosophia theoretica versetur vel circa materialia vel immaterialia (§. 44.) ad materialia autem referantur corpora; consequens est, ut philosophiae theoreticae pars sit doctrina de corporibus. Scientia corporum, siue eorum, quae per corpora sunt possibilea, dicitur *philosophia naturalis*, siue *physica*. E. philosophia naturalis siue physica est pars aliqua philosophiae theoreticae. Porro, cum ad immaterialia referantur spiritus; scientia autem spirituum et affectionum eius dicatur *pneumatologia*: intelligitur, pneumatologiam esse etiam partem philosophiae theoreticae. E. physica et pneumatologia sunt praecipuae partes philosophiae theoreticae.

Quia vero physica corpora contemplatur; pro corporum,
 B A V M. L O G. B rum,

rum, speciatim spectatorum, diuersitate in varias diuiscitur partes. Hinc enim exsurgit 1) *Meteorologia*, s. scientia eorum, quae in atmosphaera generantur, e. gr. pluuia, iris, etc. 2) *Oryctologia*, siue scientia fossilium, 3) *Hydrologia*, siue scientia aquarum, 4) *Phytologia*, seu scientia vegetabilium, siue plantarum. Haec phytologia autem comprehendit et *Botanologiam*, siue scientiam herbarum et *Dendrologiam*, siue scientiam fructuum et arborum, 5) *Physiologia*, quae est scientia corporis animati. Et quia omnes mutationes corporum habent finem aliquem, cumque omnes res naturales rationes agnoscant, a finibus atque vrbus, quos Deus intendit, desumtas; enata est hinc peculiaris disciplina, quae dicitur *zelenologia*, quae est scientia finium in rebus naturalibus. Hactenus de physica, siue scientia rerum materialium, eiusque partibus specialibus. Cum pneumatologia ea contineat, quae nobis de spiritibus ex rationis lumine innotescunt; ad spiritus autem, ratione cognitos, pertineat Deus atque anima: oritur hinc peculiaris disciplina, quae dicitur *theologia naturalis*, siue scientia de Deo eiusque attributis et operibus. Item hinc emergit alia quaedam scientia, quae dicitur *psychologia*, siue scientia de anima eiusque affectionibus et operationibus. Quia vero, quae de anima cognoscimus, vel ex experientia nouimus, vel ratiociniorum ope ex experientia deducimus; oritur hinc *psychologia empirica* et *rationalis*. Cum denique et res materiales et immateriales habeant quaedam communia, et in quibusdam conceptibus perpetuo conueniant: oritur hinc disciplina aliqua, quae ea generatim pertractat, quae rebus materialibus cum immaterialibus sunt communia. Atque haec dicitur *philosophia prima*, siue metaphysica stricte talis, in qua veritates vniuersalissimae et notiones communissimae distincte exponuntur. Adiecit hic WOLFIVS peculiarem disciplinam, quam *cosmologiam* vocant, qua ea, quae mundo generatim spectato tribui debent, explicantur, eamque refert ad metaphysicam, qua quatuor scientiae comprehenduntur, a) ontologia, b) cosmologia, c) psychologia, cum empirica, tum rationalis, d) theologia denique naturalis.

§ 46. Ad philosophiam practicam, siue ad illam philosophiae partem, qua praecepta traduntur, quibus voluntas nostra in eligendo bono, et fugiendo malo,

la dirigitur, re
quae ce
generalissimae
plur. Poter
ratio, proprie
riles enodan
da actione
nus vniuers
quo prae
ad quatuor
contra actione
scientia dirige
ciuntur civit
di actiones
cibus. Sum
paterna et h

Placet h
ca, qui pro
praecepta. P
ad finem
docet, nequ
est, tradit
rion et poli
Reformar
nil oblat
lem quon
leuam nostr
vires, recte
sine circuit
sunt possibi
anim. De
has vni

1) ha
secundis o
intelligit

lo, dirigitur, referuntur. *α) Philosophia practica uniuersalis*, quae ceteris scientiis moralibus praestruitur, et generalissima actionum hominis liberarum contemplatur. Poterat etiam dici *metaphysica philosophiae moralis*, propterea quod in ea generaliores notiones morales enodantur. *β) Ethica*, quae est scientia dirigendi actiones hominum liberas in statu naturali, quatenus viuunt extra societatem civilem. *γ) Ius naturae*, quo praxis officiorum docetur, siue quo exponitur, ad quasnam actiones simus obligati, et quaenam contra actiones sint omittendae. *δ) Politica*, quae est scientia dirigendi actiones hominum liberas in societate ciuili. *ε) Oeconomia*, quae est scientia dirigendi actiones hominum liberas in societatibus simplicibus. Sunt autem societates simplices, conjugalis, paterna et herilis.

Placet hic distinctio Hollmanniana philosophiae practicae, qui pro diuersitate finis diuersas constituit disciplinas practicas. *Practica*, inquit, *philosophia, prout actiones nostras ad felicitatem nostram, vel intrinsecam, vel extrinsecam dirigere docet, atque circa hanc, vel id, quod iuris, vel quod prudentiae est, tradit, in ethicam, seu philosophiam moralem, iurisprudentiam et politicam dirimitur*. Conf. *Dissertatio poster. ipsius de Reformat. philos. §. VII. p. 13. seqq.* Ad disciplinas practicas, nil obstat, quo minus Logicam, siue philosophiam rationalem quoque referamus. Haec enim docet, quomodo intellectu nostro, ad cognoscendam veritatem fugiendosque errores, recte uti debeamus, adeoque, uti vides, immediate et sine circuitione ad praxin et felicitatem nostram tendit. Haec sunt potissimae philosophiae partes, quas suo complectitur ambitu. De ordine vero, quo harum quaeque pertractanda, has velim notes positiones:

1) Is generatim in disciplinis philosophicis perdiscendis ordo obseruandus, ut ea praemittantur, quae intelligendis reliquis subseruiunt (§. 30.). Quocirca

2) Logica primo omnium loco pertractanda est, quia tradit regulas, quibus dirigitur intellectus in cognoscendis veritatibus reliquis. 3) Metaphysica, siue philosophia prima, praemittenda est philosophiae morali. 4) Metaphysica praemittenda quoque est physicae. 5) Ipsae autem partes metaphysicae ita collocentur, ut primo quidem loco ontologiam, secundo cosmologiam, tertio psychologiam, quarto denique theologiam naturalem tradamus.

Rationes harum positionum speciatim reddemus in pralectionibus nostris, ubi, quae de specialiori ordine ceterarum disciplinarum monenda sunt, quoque adducemus.

PHILOSOPHIAE RATIONALIS

SIVE

LOGICAE PROLEGOMENA.

§. 47.

PRIVSQVAM, quid sit Logica, intelligi potest, adferamus, necesse est, nonnullas propositiones, ceteris, quae dicentur, rectius concipiendis maxime subseruituras.

§. 48. Experientia sensuque communi condocefacti, nouimus, nos naturali quadam, vel verum cognoscendi, vel illud diiudicandi, vel rationes denique conficiendi, siue ratiocinandi, dote esse instructos.

§. 49. Naturalis haec iudicandi ratiocinandique facultas ipsa exercitatione et vsu crebriori ita perficitur a nonnullis, ut non modo, quid in quaque re veri sit, perspi-